

ዳኞች፡- ሐገሥ ወልዱ

አልማው ወሌ

አሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሃ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- አዋሽ ኢንተርናሽናል ባንክ - አልቀረቡም

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ኡልባራ ሰማን - አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት አመልካች ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው፡፡

ክርክሩ የአፈጻጸም ክርክር ነው፡፡ የክርክሩ አመጣጥ አመልካች ከአቶ ሁሴን መሐመድ ጋር የነበረውን የብድር ውል አቶ ሁሴን መሐመድ በብድር ውሉ መሠረት ያልፈጸሙ መሆኑን ገልጾ ለኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ክስ አቅርቦ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሣኔ ሰጥቷል፡፡ የብድር ውሉን በተመለከተ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በሰጠው ውሣኔ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ ቀርቦ ይግባኝ ሰሚው ችሎት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ በማሻሻል አቶ ሁሴን መሐመድ ብር 601154.55 /ስድስት መቶ አንድ ሺ አንድ መቶ ሀምሳ አራት ብር ከሀምሳ አምስት ሣንቲም/ ለአመልካች እንዲከፍሉ ውሣኔ ሰጥቷል፡፡

አመልካች ይህንን ፍርድ ለማስፈጸም የአፈጻጸም ክስ ለኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የአፈጻጸም ክስ አቅርቧል፡፡ የአመልካች የአፈጻጸም ክስ የቀረበለት የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የፍርድ ቤት የፍርድ ባለዕዳ ንብረት የሆነውና በአቶ ሁሴን መሐመድ ሚስት በወ/ሮ ከድጃ አወል ስም ተመዝግቦ የሚገኘው ቁጥሩ 425 የሆነ ቤት ተሽጦ ለፍርድ ማስፈጸሚያ እንዲሆን በአፈጻጸም መዝገብ ቁጥር 59328 መጋቢት 4 ቀን 2000 ዓ.ም ትዕዛዝ ሰጥቷል፡፡ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ንብረቱ የሚገኝበት የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በሻሸመኔ ከተማ በዲዳ ቦቁ ቀበሌ የሚገኘውንና ቁጥሩ 425 የሆነውን ቤት በመሸጥ ፍርዱን እንዲያስፈጽም ትዕዛዝ ሰጥቷል፡፡

የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈጻጸም ትዕዛዝ መሠረት በማድረግ የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በሻሸመኔ ከተማ በዲዳ ቦቁ ቀበሌ የሚገኘውን በወ/ሮ ከድጃ አወል ስም

ተመዝግቦ ያለውን ቁጥሩ 425 የሆነው ቤት በሀራጅ እንዲሸጥ ትዕዛዝ ሰጥቶ የሀራጅ ማስታወቂያ ወጥቷል።

ከዚህ በኋላ የአሁን ተጠሪ የሀራጅ ማስታወቂያ የወጣበትን ቤት ከወ/ሮ ከድጃ አወል ህምሌ 6 ቀን 1996 ዓ.ም በተደረገ ውል ገዝተው በእጃቸው አድርገው እየተጠቀሙበት መሆኑን በመግለጽና የቤቱን የሀራጅ ሽያጭ በመቃወም በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 418 መሠረት አቤቱታ አቅርበዋል። የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአመልካችንና የተጠሪን ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ ተጠሪ ቤቱን የገዙት በመሆኑ ለፍርድ ማስፈጸሚያ ሊሸጥ አይገባውም በማለት ትዕዛዝ ሰጠ። አመልካች የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በሰጠው ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቀረበ። የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈጻጸም ትዕዛዝ በመሻር ቤቱ ተሸጦ ለፍርድ ማስፈጸሚያ ሊውል ይገባዋል በማለት ውሳኔ ሰጠ።

ተጠሪ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቀረበ። ይግባኝ ሰሚው ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአመልካችንና የተጠሪን ክርክር ሰምቶ ብይን የሰጠው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ፍርዱን እንዲያስፈጽም በሰጠው የውክልና ስልጣን ነው። የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ብይን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት እንደሰጠው ብይን የሚቆጠር በመሆኑ ይግባኝ መቅረብ ያለበት ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ነው። ስለዚህ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሌለውን የይግባኝ ስልጣን በመጠቀም የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ መሻሩ ተገቢ አይደለም በማለት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ ሽርታል።

አመልካች ጥር 12 ቀን 2003 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 374 /1/ን በመተርጉም የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 372 /ሐ/ ድንጋጌን ግንዛቤ ውስጥ ያላስገባና መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክቷል። ተጠሪ በበኩሉ መጋቢት 23 ቀን 2003 ዓ.ም በተጻፈ መልስ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ ፍርዱን በውክልና የሚያስፈጽም ፍርድ ቤት የሚሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ የሚኖረውን ውጤትና በትዕዛዝ ይግባኝ ስለሚባልበት ሁኔታ በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር የተደነገጉ ድንጋጌዎችን ያገናዘበ መሠረታዊ የህግ ስህተት የሌለበት ነው በማለት ተከራክሯል። አመልካች የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አከራክሮ ውሳኔ ሊሰጥበት የማይችለውን የተጠሪን ጣልቃገብነት ጥያቄ በመቀበል የሰጠው ውሳኔ ከስልጣኑ ወሰን ያለፈ ነው። ስለሆነም የውክልና ስልጣኑን በማለፍ የሰጠውን ትዕዛዝ በይግባኝ አይቶ የሚረም ስልጣን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ነው በማለት ሚያዝያ 17 ቀን 2003 ዓ.ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርቧል።

ከስር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ተጠሪ በአፈጻጸሙ ሂደት ያቀረቡትን የጣልቃ ገብነት ጥያቄ በመቀበል የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ብይን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ አይቶ የመወሰነ ስልጣን የለውም በማለት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠው ውሳኔ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል።

1. ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን ፍርድ ለማስፈጸም የዳኝነት ስልጣን ስላለው ፍርድ ቤትና ፍርድ የማስፈጸም መሠረታዊ ስልጣን ያለው ፍርድ ቤት ፍርድን ሌላ ፍርድ ቤት እንዲያስፈጽም ስለሚችልበት ሁኔታ የተደነገጉትን ድንጋጌዎች ማየት አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል። በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህጋችን በሰባተኛው መጽሀፍ በኢትዮጵያ ግዛት ውስጥ የተሰጡትን ፍርዶች ስለማስፈጸም የሚደነግጉ የሥነ ሥርዓት ህጎች ተደንግገዋል። በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ሰባተኛ መጽሐፍ ማለትም ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 371 እስከ ፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 455 የተደነገጉትን የሥነ ሥርዓት ህግ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ በኢትዮጵያ ግዛት የተሰጠን ፍርድ የማስፈጸም ስልጣን ፍርድን የሰጠው ፍርድ ቤት ወይም ፍርድን እንዲያስፈጽም የታዘዘው ፍርድ ቤት መሆኑን በዚህ ምዕራፍ በተመለከቱት ድንጋጌዎች መሠረት ፍርድ የሚያስፈጽመው ፍርድን የሰጠው ፍርድ ቤት ወይም እንደፍርዱ እንዲያስፈጽም የታዘዘው ፍርድ ቤት ነው በማለት በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 371 ንኡስ አንቀጽ 1 በግልጽ ተደንግጓል። ፍርድን ያልሰጠው ፍርድ ቤት በሌላ ፍርድ ቤት የተሰጠውን ውሳኔ ተከታትሎ እንዲያስፈጽም ፍርድን የሰጠው ፍርድ ቤት ትዕዛዝ መስጠት የሚችል ስለመሆኑና ፍርድን የሰጠው ፍርድ ቤት ፍርድን ያልሰጠው ፍርድ ቤት አፈጻጸሙን ተከታትሎ እንዲያስፈጽምለት ትዕዛዝ ሊሰጥ የሚችልባቸው ሁኔታዎች በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 372 ተደንግጓል። ከዚህ በተጨማሪ ፍርድን የሰጠው ፍርድ ቤት ፍርድን ያልሰጠው ሌላ ፍርድ ቤት ውሳኔውን ተከታትሎ እንዲያስፈጽምለት ትዕዛዝ በሚያስተላልፍበት ጊዜ አብሮ ሊገልጻቸውና ሊልካቸው የሚገቡ ጉዳዮች በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 373 የተደነገገ ሲሆን

“ፍርድን አስፈጻሚው ፍርድ ቤት ስለፍርዱ አፈጻጸም የሚሰጠው ትዕዛዝና በትዕዛዙም ይግባኝ ስለሚባልበት ሁኔታ ያለው ስልጣን ዋናውን ፍርድ ከወሰነው ፍርድ ቤት ስልጣን ጋር እኩል ሆኖ ይቆጠራል በማለት የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 374 ንኡስ አንቀጽ 1 ይደነግጋል።

ከላይ ከተገለጹት ድንጋጌዎች ፍርድን በሰጠው ፍርድ ቤት ውሳኔውን ተከታትሎ እንዲያስፈጽምለት ሌላ ፍርድ ቤት ትዕዛዝ ለመስጠት ስለሚችልበት ሁኔታ ትዕዛዙን የሚሰጠው ፍርድ ቤት ሊያሟላቸው ስለሚገቡ ሥነ ሥርዓቶችና ፍርድ እንዲያስፈጽም በሌላ ፍርድ ቤት የታዘዘው ፍርድ ቤት በአፈጻጸም ሂደት ስላለው ስልጣን የሚደነግጉ ተያያዥነት ያላቸው ድንጋጌዎች ናቸው። ስለሆነም አመልካች የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 372 ከፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 374/1/ ጋር ተያያዥነት የሌለውና ራሱን የቻለ ድንጋጌ ነው በማለት አመልካች ያቀረበው ክርክር ከላይ የተገለጹትን ድንጋጌዎች ይዘት መንፈስና ዓላማ ያላገናዘበና የህግ መሠረት የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም።

2. አመልካች ውሳኔውን በሰጠው ፍርድ ቤት ፍርድን ተከታትሎ እንዲያስፈጽም የታዘዘ ፍርድ ቤት ሊወስናቸው የሚችላቸው ጉዳዮች በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 375 የተደነገጉት ብቻ ናቸው። በአፈጻጸም ክርክር የሚቀርብ የጣልቃገብነት ጥያቄ ተቀብሎ የማከራከርና የመወሰን ስልጣን ፍርድን በውክልና የሚያስፈጽመው ፍርድ ቤት ያለው ስለመሆኑ በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 375 ያልተደነገገ በመሆኑ የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተጠሪን ክርክርና ማስረጃ በመመርመር የሰጠው ብይን ከተሰጠው የውክልና ስልጣን ውጭ ነው በማለት ሰፊ ክርክር አቅርቧል።

ሆኖም ይህ የተጠሪ ክርክር የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 375 ድንጋጌዎች መሠረታዊ ባህሪና ሌሎች አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎች ያገናዘበ ሆኖ አላገኘውም። ምክንያቱም በመጀመሪያ ደረጃ የአመልካች ክርክር ፍርድ እንዲያስፈጽም የታዘዘው ፍርድ ቤት በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ስባተኛ መጽሐፍ በምዕራፍ አንድ የተደነገጉትን ድንጋጌዎች ማለትም ከፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 371 እስከ ፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 455 የተደነገጉትን ድንጋጌዎች መሠረት በማድረግ ፍርዱን የማስፈጸም ስልጣን እንዳለው በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 371 ንኡስ አንቀጽ 1 የተደነገገውን መሠረታዊ መርህ ግንዛቤ ውስጥ የማያስገባ በመሆኑ ነው።

በሁለተኛ ደረጃ የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 375 በመሠረታዊ ባህሪው ፍርድ እንዲያስፈጽም የታዘዘው ፍርድ ቤት ውሳኔ የሚሰጥባቸውን ጉዳዮች ምንምን እንደሆኑ የሚያመለክት ድንጋጌ /indicative provision of law/ እንጂ ፍርድን እንዲያስፈጽም የታዘዘው ፍርድ ቤት የሚያቸውን ጉዳዮች በሙሉ የሚዘረዝር ድንጋጌ /conclusive provision of law/ አለመሆኑ ነው። የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 375 ድንጋጌዎችን አመለካኝ የህግ ድንጋጌ መሆኑን በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 418 ንኡስ አንቀጽ 1 በፍርድ አፈጻጸም ምክንያት ንብረት እንዳይያዝ ወይም እንዳይከበር የመቃወም አቤቱታ ሲቀርብ ወይም በዚህ ንብረት ላይ ቀዳሚ መብት አለኝ የሚል ተቃዋሚ አቤቱታ ያቀረበ እንደሆነ ፍርድ ቤቱ መቃወሚያ ያቀረቡት ወይም እንዲያዝ በታዘዘው ንብረት ላይ ተቀዳሚ መብት አለን የሚሉ ወገኖች በመጀመሪያው ክርክር ተካፋይ ባይሆኑም በያዘው ንብረት ላይ መብት እንዳላቸው በመቁጠር የሚያቀርቡትን መቃወሚያ አቤቱታ ተቀብሎ መመርመር አለበት በማለት አስገዳጅነት ባለው ሁኔታ ህግ አውጭው የደነገገውን ድንጋጌና ከዚህ በላይ ባለው ንኡስ ቁጥር የተነገረው መቃወሚያ ወይም አቤቱታ የሚቀርበው በጽሁፍ ሆኖ ፍርድን ለሚያስፈጽመው ፍርድ ቤት ነው በማለት በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 418 ንኡስ አንቀጽ 2 የተደነገገውን በማየት ለመገንዘብ ይቻላል።

ስለሆነም የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ተጠሪን በአፈጻጸሙ ጣልቃ በመግባት ያቀረቡትን ክርክርና ማስረጃ በመመርመር ውሳኔ የሰጠው በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 418 ንኡስ አንቀጽ 1 እና ንኡስ አንቀጽ 2ን መሠረት በማድረግ በመሆኑ አመልካች የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 375 በመጥቀስ ያቀረበውን ክርክር አልተቀበልነውም።

3. የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በሻሸመኔ ከተማ በዲዳ ቦቁ ቀበሌ የሚገኘውንና በወ/ሮ ከድጃ አወል ስም ተመዝግቦ የሚገኘውን ቁጥሩ 425 የሆነውን ቤት በሀራጅ በመሸጥ ፍርዱን እንዲያስፈጽም በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 372 ንኡስ አንቀጽ /1/d/ እና በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 373 የተደነገገውን ስርዓት በማሟላት ትዕዛዝ ሰጥቷል። ፍርዱን የሚያስፈጽመው የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቤቱ የፍርድ ባለዕዳው ባለቤት የወ/ሮ ከድጃ አወል ሣይሆን የእኔ ንብረት ነው በማለት ያቀረቡትን የጣልቃገብነት ክርክር በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 371 ንኡስ አንቀጽ 1 እና በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 418 ንኡስ አንቀጽ 1 እና ንኡስ አንቀጽ 2 ድንጋጌ መሠረት መመርመር ውሳኔ ሰጥቷል። ይኸ ውሳኔ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ከሰጠው ትዕዛዝ ጋር እኩል በመሆኑ በዚህ ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት የሚቀርበውን ይግባኝ የማየት ስልጣን ያለው የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሣይሆን የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት መሆኑን ከፍታብሔር ሥነ

ሥርዓት ህግ ቁጥር 374 ንኡስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ ይዘት መንፈስና ዓላማ ለመገንዘብ ይቻላል።

በመሆኑም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ፍርድ እንዲያስፈጽም ያዘዘው የምዕራብ አርሲ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን የአፈጻጸም ትዕዛዝ በይግባኝ አይቶ የመወሰን ስልጣን የለውም በማለት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠው ውሳኔ ከላይ የተገለጹትን ድንጋጌዎች መሠረት ያደረገና መሠረታዊ የህግ ስህተት ያልተፈጸመበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ ጸንቷል።
2. በዚህ ፍርድ ቤት ጥር 24 ቀን 2003 ዓ.ም የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል ይጻፍ።
3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራቶች ለየራሳቸው ይቻሉ።
መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

እ.ከ